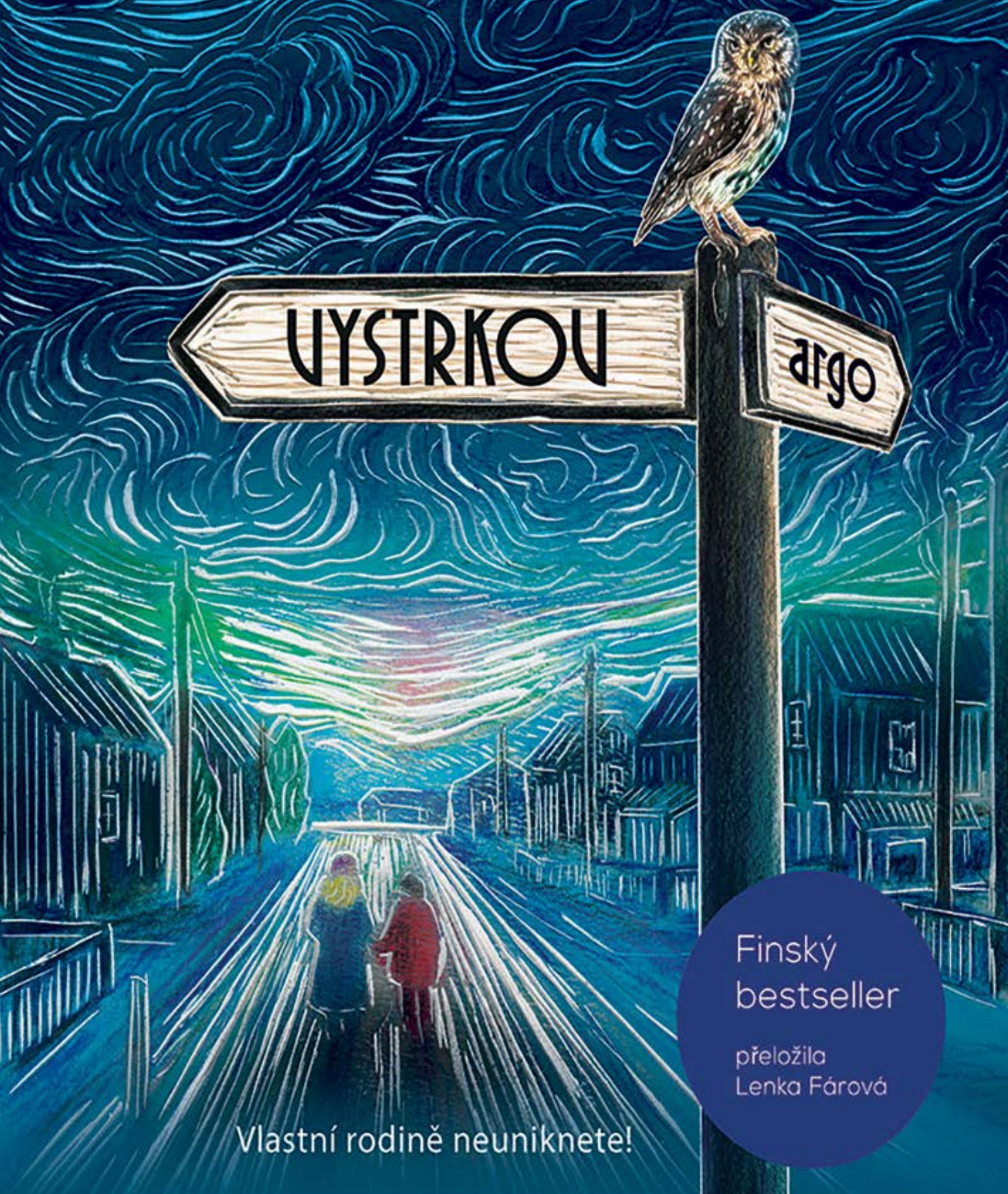

Tommi Kinnunen

UYSTRKOU

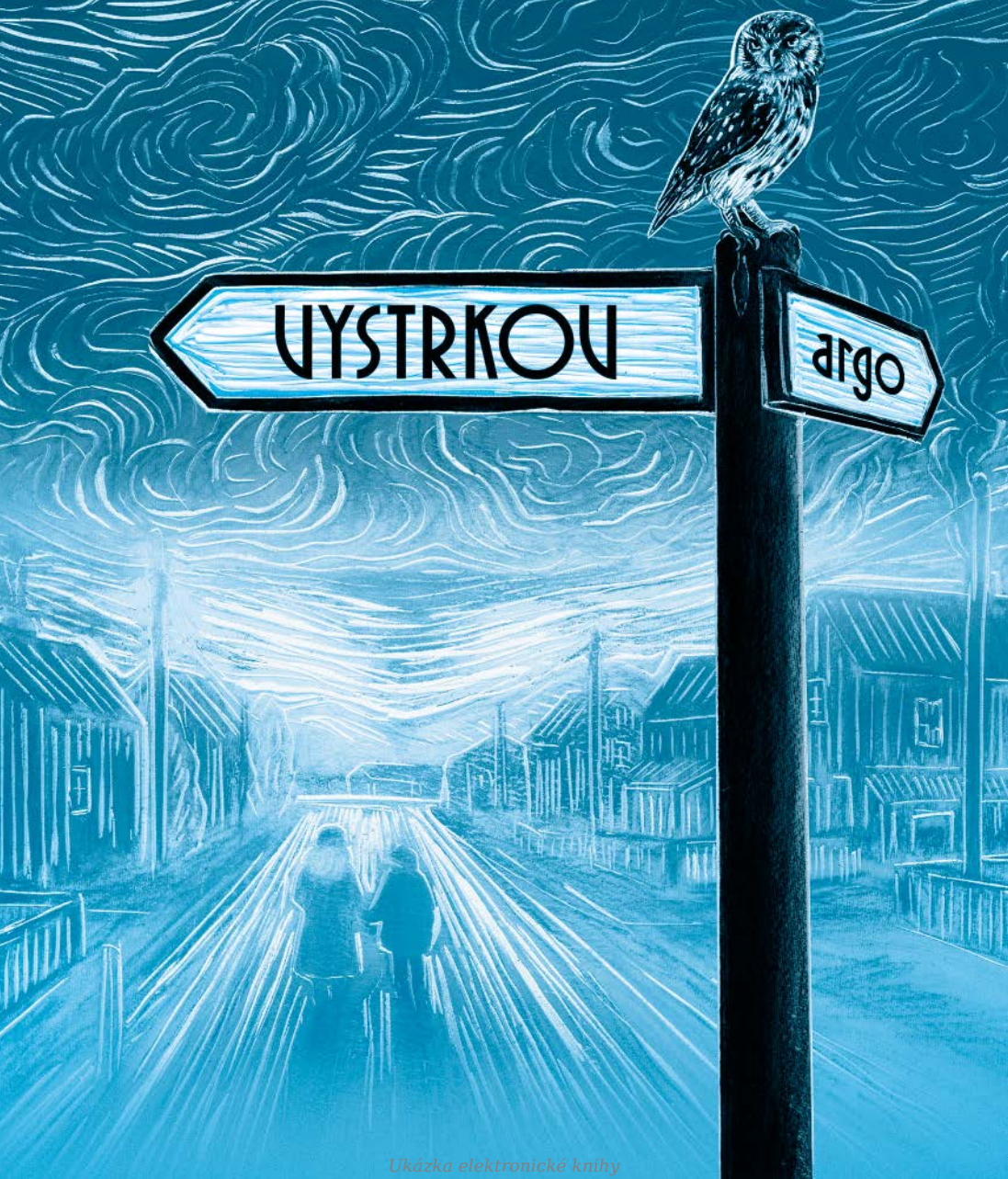
argo

Finský
bestseller

přeložila
Lenka Fárová

Vlastní rodině neuniknete!

Tommi Kinnunen

Tato kniha byla vydána s finanční podporou
nadace FILI — Finnish Literature Exchange.

Přeložila Lenka Fárová

Lopotti

Czech edition © Argo, 2018

© Tommi Kinnunen and WSOY

First published by Werner Söderström Ltd in 2016

with the Finnish title *Lopotti*.

Published by arrangement with Bonnier Rights Finland, Helsinki.

Translation © Lenka Fárová, 2018

Cover art © Ladislav Václav Kouba, 2018

ISBN 978-80-257-2583-2

*Tátovi, po kterém jsem zdědil zvědavost,
a mámě, od níž se stále učím trpělivosti.*

Známe se, i když ty jsi tam uvnitř a já tady venku vedle mámina břicha. To já ti zpívám. To já prosím tvoji mámu, aby mi dovolila zkusmo se dotknout, pohladit místo, kde máš asi čelíčko. Miluju tě, i když jsem tě ještě ani nezahlédl.

Budeš mě znát pod jménem táta. Mám samozřejmě taky vlastní jméno, ale to nebudeš nikdy potřebovat, protože pro tebe se naučím tohle nové. Stačí, když jenom zavoláš táto, a v tu chvíli ze všech lidí na světě právě já uslyším tvé volání a hned k tobě přiběhnu. Vid', že se ke mně vždycky přijdeš přitulit, když nastane problém? Utěším tě, když se poraníš nebo upadneš. Tátové zahánějí všechno zlé. Tátové přinášejí bezpečí.

Že se ale ke mně přitulíš, i když bude všechno fajn? Posedíme spolu a budeme se radovat z krásného letního večera nebo z jedničky z dějepisu. Že se odvážíš mi povědět, až se zamiluješ? Řeknu ti na to, že zamilovat se je snadné, ale milovat vyžaduje dost úsilí. Budu mít i spoustu dalších rad, ale nevím, jestli ti k něčemu budou. Vlastní život neprobíhá vždycky tak vzorově, aby se podle něj dala kreslit mapa pro někoho dalšího. Ale slibuju, že ať už tvou mysl bude tížit cokoliv, chci na to trápení hledat řešení spolu s tebou. Neexistuje nic, co bys mi nemohla říct. Chci slyšet všechna tvoje slova. Nikdy tě

nezavrhnu, nikdy nepřestanu být táta. Budu ti oporou, dokud neumřu, i potom.

Píšu tenhle dopis tajně, aby máma nevěděla, protože bych byl za přecitlivělého hlupáka. Vložím ho do obálky a nadepíšu jmény, která ti chceme dát. Nevím, jestli se dopis zachová, než se naučíš číst. Možná zůstane jen jako dobrý nápad, třeba na něj sám zapomenu a papír se ve víru života ztratí. Můžeme ti dát taky nějaké jiné jméno a budeme si pak říkat, kde se u nás doma vzal dopis pro někoho úplně cizího? Ale může to taky dopadnout dobře: možná se obálka zachová mezi knížkami v knihovničce a ty na ni někdy později narazíš. Možná do té doby budou těch dopisů desítky. Třeba ti ke každým narozeninám napíšu další dopis. Máme léta, celá desetiletí na to, abychom se poznali.

Těším se, že se už brzy narodíš. Jsou tu pro tebe nachystané hračky i oblečení. Je tu pro tebe místo vedle mě.

Táta

PRVNÍ ČÁST

RANÉ DĚJINY PANSTVÍ

Někteří tvrdí, že panství Čurovody získalo jméno podle nažloutlého vodopádu, jehož voda má velký obsah humusu. Podle jiných pojmenování vzniklo zejména kvůli tomu, že vodopád dlouho padá do trychtýřovitého kaňonu a přitom vzniká ten zvláštní zvuk. Připomíná hluboký a přerušovaný proud moči namířený doprostřed nočníku. Ani jedna skutečnost však k pojmenování panství nevedla, neboť – navzdory tomu, co si lidé myslí – vodopád byl pojmenován podle panství, ne naopak.

V srpnu léta Páně 1778 provedl švédský král stejný kousek jako před ním každý král Sveů, Götů a Vendů už od počátku věků: vyhlásil válku Rusku. Vojensky všechno probíhalo, jak se patří; lodě přepravily důstojnictvo ze Stockholmu do Turku jako kdykoliv předtím, v srdci oblastí Häme a Savo došlo k násilnému verbuňku. Vojsko zaútočilo na Rusko, dostalo na frak a stáhlo se zpátky až k Turku. Jak každý Fin dobře věděl, mělo následovat nalodění důstojníků a jejich odplutí zpět do hlavního města na západě. Východní provincie bude po neurčitou dobu okupována,

dokud si v určité chvíli jako výsledek mírových jednání Rusko nepřipojí tak velkou část východního Finska, jak samo uzná za vhodné. Při naložování budou polní šikovatelé dumat, jak to období nazvat. „Velká nenávist“ už tu byla, stejně jako „malá nenávist“. „Postnenávist“ a „pokračovací nenávist“ znějí pitomě, „střední nenávist“ měli použít už dřív.

Král obklopený pobočníky sledoval z namrzlé skály na ostrově Pikisaari, jak důstojníci nastupují na loď. Dole na molu stáli důstojníci ve frontě a seřazení podle hodností čekali, až na ně vyjde místo ve veslici. Těžce zraněných mezi nimi mnoho vidět nebylo, samozřejmě že ne, nechat se zmrzačit mělo za úkol vojsko. Řadoví vojáci sem dorazí se zpožděním tří dnů, kdy už důstojnictvo doplňuje pořádný kus cesty za hrad Kastelholm, možná i za ostrov Märket.

„Mělo byste se nalodit, Vaše Veličenstvo.“

Sluha mluvil překvapivě dobře švédsky, ačkoliv nepoddajná světlá kštice a nos, který připomínal bramboru, co vydržela až do jara, okamžitě prozrazovaly, že jde o Fina.

„Děkujeme.“

Cesta dolů byla dlouhá a mech na skále nacucaný vodou. Králi bylo do smíchu. Ještě před příchodem na molo se rozhodl ulevit svému měchýři. Nechtěl si žezlo odhalit přímo směrem k důstojnictvu, ani ne proto, že by se to nehodilo, neboť vládci jsou nad takové záležitosti povzneseni, ale proto, že ostrý jihozápadní vítr by mu crčící proud zahnal rovnou na překrásné vyšívané boty. Proto se k důstojníkům otočil zády, a když si vyndával to, co prý královna ani jednou nespatriła, hleděl přímo na sluhu.

Když tento prostý hoch pochopil králův úmysl, odvrátil se, ale netroufal si ustoupit. Král pozoroval hocha před sebou, předsadil pánev a pokusil se proudem zasáhnout Finovu levou škorní.

Král se cítil jako jeden ze stejných korálků na dlouhé šňůře vládců země. Věci probíhaly tak, jak musely. Z podbřišku nebo z vyprazdňujícího se měchýře do něj vytryskla radost. Tento okamžik je třeba uchovat. Na válečnou výpravu musí zůstat trvalá vzpomínka.

„Poslouchej, ničemo!“ houkl. „Slyš naše slova. Uděláme z tebe barona.“

Sluha se neodvážil odpovědět, ale změna postoje prozradila, že špicuje uši.

„Calle ti najde nějaký vhodný les nebo horu jako panství.“

Jeden z pobočníků vážně přikývl. Můžou mu dát někde daleko na severu až za Tavastehusem tolik bažin a hor, kolik na koni projede za týden. V téhle temné zemi je prostoru dost.

Kluk si upřeně hleděl na mokré nohy. Král už nebyl mladý. Stýskalo se mu po době, kdy dokázal do sněhu vyčůrat stejně krásný podpis, jako uměl vykroužit rukou. Jestli proud dřív v závěji vytvářel ostře ohraničené tečky připomínající bodnutí fleretem, teď připomínal nejširší vodotrysk Drottningholmského paláce. Veličenstvo zacukalo pánví a vymáčklo ze sebe poslední kapky.

„Vymysli potom pro svoje panství nějaké vhodné jméno spojené s králem.“

JE JEDNO MÍSTO NA ZEMI

Maminka mě drží v podpaží, zvedne mě vysoko a pak zase položí dolů, docela hluboko.

„Zkus si tam sednout.“

Bota klepne o dno, které dutě zaduní jako sud. Nechápu, kde jsem. Podle zvuku jde o úzký prostor. Šmátrám kolem sebe a jednou rukou dosáhnou na okraj. Je chladný, skoro studený. Maminčin hlas se ozývá shora a trochu se odráží.

„Heleno, vezmi Johannese na klín.“

Maminka zvedne mladšího bratra přede mě, a tak sedíme s roztaženýma nohama za sebou. Obejmu ho, protože jeho děsí všechno nové. Babiččin hlas se ozývá z druhé strany. Říká, že jsme ve vagonu, v takovém, jakým se vozí písek po železnici, kterou si kvůli válce zbudovali Němci. Že maminka si ji chtěla dojít vyfotit, i když se to prý nesmí.

Johannes se vrtí, ale já ho nepustím, jen ho pohoupu, řeknu hopsasá a on se uklidní. Maminka nás zezadu obešla a nařizuje nám, abychom se nehýbali. Udělá fotku. Říká, že ty koleje jsou podivně úzké, ale babička na to, že vojákům budou stačit.

V maminčině hlase se ozve rošťácký tón a zeptá se, jestli by se ten vagon dal rozpohybovat. Aby pak zpátky doma v pustině i naše děti mohly říct, že jednou seděly ve vlaku. Babička se směje a taky přejde za nás. Říká, že chudák musí vždycky zkusit i hlouposti. Babička kráčí jinak. Zatímco maminka chodí po písku rázně křup-křup-křup, tak babička kulhá křup-křuu-up-křup. Tatínek říká, že babičku to bolí.

Babiččin a maminčin dech vedle sebe.

„Jsi připravená, Lahjo?“ ptá se babička.

„Ano,“ odpoví maminka.

„Tak se do toho opřeme jako starej hospodář do nový panímámy.“

Písek jim křupe pod nohama. Obě funí. Maminka vydává podivný skřípavý zvuk, dýchá a zároveň se snaží dech zadržet. Stejný zvuk vydával tatínek, když si o dovolence táhl svoji postel pryč z ložnice, kde stávala vedle maminčiny. Najednou to s námi cukne dopředu, jako když se zapřáhne kůň, a tatínek řekne: drž se. Povídám Johannesovi, že jedeme, aby se nepolekal. Zopakuje, že „edem“. Ještě neumí všechna slova. Otáčí hlavu, rozhlíží se.

Mamince je do smíchu. I babička se krákoravě směje.

„Sice mi díra v řiti vylezla skoro o palec ven z těla, ale nakonec se to rozjelo.“

„To nesmíte takhle,“ sykne maminka.

Hladím Johannese po hlavičce a povídám, že babička je brepta. Bratříček chytí moje prsty oběma rukama a mává

jimi. Maminka se směje a říká, že jsem šikovná, když se tak starám, a že přesně to starší sestry dělají. Já se starám o Johanneše a Anna se zase stará o mě. Otočím hlavu dozadu a zeptám se, kam až ta železná trať vede. Maminka odpoví, že asi až na jih, ale není si jistá. Nebyla nikdy dál než v Oulu, ale babička vlakem jela, tenkrát, když byla ve škole pro porodní báby ve velkém kamenném domě tak daleko na jihu, že dál už je jenom moře. Tam je to jiné než tady, jiné stromy a budovy z kamene.

Vymaním se Johannesovi, protože to zvládá, a rukama zkoumám, co je za mnou. Hromada písku. Opřu se dozadu a natáhnu se, ale Johannes mi zůstane sedět na lemu sukně. Boční stěna je chladná. Pohyb vagonu už není cítit, necuká to ani netáhne. Občas se dno malinko otřeše a ozve se zadunění. Babička povídá, že to je taková píseň vlakových kol.

Slunce mi svítí na tvář. Otevřu oči dokořán. Chvilími se světlo schová do stínu. To jsou stromy. Tatínek vyprávěl, že jako miminko jsem viděla všechno možné, než jsem onemocněla, ale já si to nepamatuju. A tatínek už není doma, ale ve válce. Přitisknu si na oči palce. To je fajn. Ve stromech hučí vítr. Je neděle.

Babička zpívá v rytmu dunění vlaku.

*Tak dlouho budu courat po návsí,
co jen mý botky snesou,
já líbat si budu, koho chci,
a báby ať se klidně třesou.*

Maminka nemá babiččiny písničky ráda. Dejte s nima pokoj, říká pokaždé.

„Kam jedeme?“ zeptám se a maminka odpoví, že domů.

Babička vysvětluje, že tohle ještě až do Vystrkova nepostavili. Němci si kvůli válce vybudovali trať z vnitrozemí a ta brzy dosáhne až k obci, pak na sovětskou hranici a nakonec se propojí s tratí do Murmansku. Ale ještě ne, proto jsme sem přijeli s koněm. Maminka něco babičce říká. Neslyším co, ale v jejím hlase už se neozývá smích. Rychlost se snižuje a vagon se zastaví. Maminka přejde vedle nás.

„My nebydlíme ve Vystrkově,“ říká maminka babičce rozhodně.

„Tak se, Lahjo, kvůli legraci nerozčiluj, no tak.“

Podle maminky začíná Vystrkov až za naším plotem a bydlí tam úplně jiní lidé než u nás. Podle babičky je to jen název. Najednou mi Johannese seberou z klína. Leknu se a snažím se ho držet, ale maminka mi nařídí, abych ho pustila. Má chladný hlas.

„Co to děláš?“ diví se babička.

„Odjíždíme.“

Já nechci odjet, chci jet domů vlakem, ale babička mě chytne v podpaží, zvedne a postaví na písek. Hromada se svažuje ven z vagonu. Je těžké stát, a tak se přidržím železné bočnice.

„Co je to ten Vystrkov?“ ptám se, ale nikdo neodpovídá.

Babička mě chytne za ruku.

„Pojedeme taky domů, Heleno. Co když tatínek dostal dovolenku.“

Snažím se stoupat do kopce a mít přitom horní nohu pokrčenou. Babička se belhá přede mnou. Volá za maminkou, proč se vždycky kvůli prastarým místním názvům tak zlobí.

„A ve Vystrkově snad nebydlí jiné ženské se špatnou pověstí než my dvě.“

Maminka neodpovídá. Babičce je do smíchu.